

Пожуєва Т.О. к.е.н.
доцент економіки підприємства
Кошикова А.І.
Запорізька державна інженерна академія

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА, ЯК ПРОЦЕС ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ЗБИТКІВ

Пожуєва Т.О., Кошикова А.І. Економічна безпека, як процес запобігання та прогнозування збитків. У статті досліджено напрями забезпечення економічної безпеки, систематизовано наукові підходи до питань механізму формування економічної безпеки підприємства. Запропоновано дію механізму формування економічної безпеки підприємства розглядати та будувати як довготривалий проект, розрахований на перспективу, і як проект, що відповідає вимогам часу.

Пожуєва Т.А., Кошикова А.И. Экономическая безопасность как процесс предотвращения и прогнозирования убытков. В статье исследуются направления обеспечения экономической безопасности, систематизируются научные подходы к вопросам механизма формирования экономической безопасности предприятия. Предлагается действие механизма формирования экономической безопасности предприятия рассматривать и строить как долгосрочный проект, рассчитанный на перспективу, и как проект, который соответствует временным требованиям.

Pozhueva T.O., Koshukova A.I. Economical safety as a process of losses prevention and prediction. In this article examined of research areas of economic security is conducted, systematized approaches to research on mechanism of economic security. An action mechanism of economic security and consider how to build long – term project designed for the future and, as a project that meets the current time were proposed in article.

Сьогоднішнє підприємництво потерпає від недобросовісної конкуренції та промислового шпигунства, діяльності злочинних елементів і угруповань, корупції та шахрайства, тінізації економіки тощо. Окрім того, загрозу підприємництву створюють непрофесійна діяльність та недобросовісна поведінка власного персоналу підприємства, а також державне підприємництво.

На сучасному етапі, коли економіка України переживає глибокий спад, а тенденція посилення криміногенної обстановки у сфері економіки має стійкий характер, загроза економічній безпеці промислового підприємства набуває небаченого раніше масштабу.

У сучасних умовах надто важко гарантувати та забезпечувати безпеку підприємницької діяльності у фінансово-господарському середовищі, яке стрімко змінюється, а тим більше забезпечити її надійність. Саме тому питання зміцнення економічної безпеки промислового підприємства в умовах

загострення економічної кризи набуло важливого значення та потребує негайного вирішення.

Тривалий кризовий стан економіки, непослідовність дій у проведенні радикальних економічних реформ, загальна неефективність процесу соціально-економічних трансформацій в Україні призвели до значних економічних і соціальних втрат у суспільстві та державі. У сучасних умовах нестабільності зовнішнього середовища підприємству необхідно адаптуватися, вдосконалювати та розробляти нові засоби забезпечення економічної безпеки для досягнення цілей підприємства. У зв'язку з цим актуальності набувають пошуки нестандартних стратегічних рішень та механізм їх дії, а також наукове обґрунтування ефективних засобів забезпечення високого рівня економічної безпеки промислового підприємства.

Сучасне соціальне - економічне становище України характеризується зниженням обсягів виробництва; збитковістю більшості стратегічно важливих підприємств; великою імпортною залежністю економіки від постачання енергоносіїв; високим рівнем тінізації економіки. Відсутність концептуальних засад побудови та функціонування організаційно-економічного механізму підприємства, здатного ефективно протидіяти загрозам, використовувати наявний потенціал та в цілому підтримувати стан економічної безпеки промислового підприємства, зумовлює необхідність та актуальність системного дослідження цієї проблеми. Основними завданнями даної статті є:

- дослідити напрями забезпечення економічної безпеки промислового підприємства;
- систематизувати наукові підходи до питань механізму формування економічної безпеки промислового підприємства;
- запропонувати нові погляди на механізм економічної безпеки підприємства [1].

В умовах економічних перетворень на окремо взятому підприємстві та у промисловості регіону з позицій економічної безпеки підприємства виявилися не зовсім готовими до нових умов господарювання. А втрата економічних зв'язків лише посилила занепокоєння, посиливши негативну складову економічного стану підприємств, які просто змушені тепер зважати на стан економічної безпеки в управлінні. Питання економічної безпеки сьогодні перейшли з мікрорівня підприємств на регіональний і державний макрорівень.

Одним із центральних і невирішених питань залишається формування механізму промислової безпеки та визначення пріоритетних напрямів його забезпечення і складових.

Одним із найбільш значущих елементів системи безпеки промислового підприємства є механізм забезпечення безпеки, який є сукупністю законодавчих актів, правових норм, спонукальних мотивів і стимул-реакцій, методів, заходів, сил і засобів, за допомогою яких забезпечується досягнення мети безпеки та вирішення завдань, що стоять перед нею.

Безпека підприємства є складовою системи національної безпеки України, а питання її реформи як складової суспільно-політичних та соціально-

економічних перетворень в Україні актуалізуються у Щорічних Посланнях Президента України до Верховної Ради України та в інших нормативно-правових актах, зокрема в Указі Президента України від 12.02.2007 р. №105/2007. Проте зазначені нормативно-правові акти не містять конкретних механізмів зміцнення безпеки промислового підприємства.

Забезпечення економічної безпеки промислового підприємства необхідно розглядати як процес прогнозування і запобігання збитків від негативних дій на їх економічну безпеку за різними аспектами фінансово - господарської діяльності. Ефективного результату роботи підприємств із забезпечення прибутковості та стійкості бізнесу можна досягти саме за рахунок прогнозування і своєчасного запобігання збиткам, що становлять загрозу економічній безпеці.

Формування механізму забезпечення економічної безпеки промислового підприємства - справа досить складна. Найважливішим його складовим елементом виступає необхідність визначення потреб у забезпеченні економічної безпеки [2].

Потреби забезпечення економічної безпеки формується під впливом цілого ряду чинників: об'єктивних і суб'єктивних, внутрішніх і зовнішніх, прогнозованих і непередбачуваних.

Стан і тенденції розвитку, що забезпечують економічну безпеку промислового підприємства, виключають або мінімізують збиток не тільки потенціалу окремого промислового підприємства, а й економіку в цілому. У цьому й полягає основна функція забезпечення економічної безпеки.

Очевидно, що економічна безпека промислового підприємства має прямий причинно-наслідковий зв'язок із системою та результатами стратегічного планування розвитку залежно від цілей виробництва, засобів та можливостей їх досягнення, конкурентного середовища, умов господарювання тощо.

У зв'язку з цим однією з визначальних вимог до планування на промисловому підприємстві на сучасному кризовому етапі розвитку є:

- 1) необхідність техніко-економічного обґрунтування ефективності управління ресурсами (в умовах надмірності виробничих потужностей цей комплексний критерій перестає бути самодостатнім і головним);
- 2) забезпечення критеріїв і параметрів економічної безпеки на промисловому підприємстві, визначення заходів щодо збереження створеного потенціалу, перш за все, пошук додаткових джерел ресурсного (фінансового) забезпечення, а також способів конкурентної боротьби та завоювання міцних позицій на різних сегментах внутрішнього та зовнішнього ринків конкурентоспроможної продукції [3].

Структура механізму забезпечення економічної безпеки промислового підприємства складається з декількох блоків, одночасна дія яких покликана забезпечити достатній для розширеного відтворення капіталу підприємства прибуток, що підтримується в результаті дотримання інтересів підприємства, тобто в результаті його взаємодії із суб'єктами зовнішнього середовища.

Механізм забезпечення економічної безпеки промислового підприємства - це системний процес, у якому поєднуються три основних підходи:

- по-перше, діагностика й оцінка фінансово-економічних, операційних та організаційних критеріїв з метою завчасної ідентифікації джерел виникнення, видів і стадій розвитку небезпечних для діяльності підприємства проявів;

- по-друге, своєчасне застосування релевантного каталогу антикризових (стабілізаційних) заходів нейтралізації внутрішніх і зовнішніх факторів;

- по-третє, формування системи рекомендацій і заходів щодо створення конкурентної переваги й забезпечення розвитку промислового підприємства на всіх етапах його життєвого й операційного циклів [4].

Відповідно до головної та функціональних цілей, система економічної безпеки на промисловому підприємстві повинна включати такі складові елементи: інтелектуальну, інформаційну, техніко-технологічну, фінансову, політико-правову, екологічну та силову безпеки підприємства.

Фінансова безпека промислового підприємства регулює питання фінансово-економічної спроможності підприємства, стійкості його до банкрутства, рівень конкурентоспроможності та платоспроможності.

Силова безпека підприємства займається режимами, фізичною охороною керівництва, протидією криміналу, взаємодією з правоохоронними та державними органами.

Інформаційна безпека підприємства не лише базується на захисті власної інформації, у тому числі конфіденційної, а й проводить ділову розвідку, інформаційно-аналітичну роботу із зовнішніми та внутрішніми суб'єктами з метою усунення виявлених недоліків, отримання повної та достовірної інформації для прийняття правильних управлінських рішень.

Техніко-технологічна безпека розглядає створення та використання технічної бази, устаткування основних засобів виробництва.

Правова безпека полягає у всебічному юридичному забезпеченні діяльності підприємства, правомірній роботі з контрагентами та владою, вирішенні інших питань нормативно-правового регулювання.

Інтелектуальна безпека зводиться до підвищення кваліфікації працівників, збільшення винахідницької та раціоналізаторської активності, підвищення освітнього рівня працівників тощо.

Можна стверджувати, що від добре налагодженої системи економічної безпеки промислового підприємства залежить ефективність його подальшого функціонування на ринку [5].

Таким чином, дослідження та систематизація наукових підходів до питань забезпечення економічної безпеки промислового підприємства дають змогу зробити висновки, що механізм забезпечення економічної безпеки підприємства - це сукупність засобів і методів дії на процес розробки та реалізації управлінських рішень, спрямованих на забезпечення безкризового розвитку підприємства.

Забезпечення економічної безпеки підприємства полягає в тому, щоб забезпечити таку взаємодію із зовнішнім середовищем, яка дала б змогу

підтримувати його потенціал на рівні, необхідному для нормального функціонування та розвитку.

Список літератури:

1. Протопопова А.І. «Держава та регіони». Сер. «Економіка та підприємство». - 2010. - №5 - С. 160-164
2. Голяш І., Галушка Н. «Журнал європейської економіки». - 2008. - №4. - С. 412-423
3. Іслаїмова Л.Л. «Економічна безпека: сутність та основи. Формування ринкових відносин в Україні». - 2010. - №10. - С. 126-129
4. Тюріна Н.М., Капінос Г.І. «Економіка промислового підприємства». - 2008. - С. 10-19, 147-163.
5. Іванюта Т.М., Заїнчковський А.О. «Економічна безпека підприємства», електронні видання. - 2009. - С. 45-46.

Ключові слова: економічна безпека, криміналізація, промислове шпигунство, національна безпека, стратегічне планування

Ключевые слова: экономическая безопасность, криминализация, промышленный шпионаж, национальная безопасность, стратегическое планирование

Key words: economical safety, criminalization, industrial espionage, national security, strategic planning